

Psykologers integritet står på spi

TEKST

Ole Jacob Thomassen

PUBLISERT 5. juli 2012

Det profesjonelle skjønnet undergraves for psykologer i det offentlige helsevesenet. Slik jeg forstår det, står psykologiens autonomi og psykologers faglige integritet på spill. I økende grad må faget tilpasse seg politikernes, teknokratenes, organisasjonsutviklernes og økonomenes tenkesett. Disse bestemmer ikke bare de ytre betingelsene for faget. Faget i seg selv trues fordi det må innordne seg det rådende regimets premisser.

«Faren er at forståelsen av kvalitet over tid kan snike seg ut bakdøren. Kvalitetsforståelse er ikke skrevet i stein»

Presset mot deprofesjonalisering er samtidig et generelt fenomen. Innenfor en rekke av velferdsstatens profesjoner protesterer fagpersoner og -grupper heftig mot undergraving av faglig autonomi som skjer i kjølvannet av New Public Management-inspirert organisering. Velferdsoppdraget oppleves å bli erstattet av et «balanse-i-budsjettene-oppdrag». Protestene fra profesjonelle kjernearbeidere i ulike leire har en felles grunntone: Vilklårene for det kvalitativt gode arbeidet er på vikende front.

Situasjonen består av det jeg kaller et profesjonelt paradoks: Profesjonelle må gi mer eller mindre avkall på faglige standarder for å støtte opp under det nye organisatoriske regimet i offentlig tjenesteyting. De profesjonelle må se seg selv som brikker i et system, i mindre grad som autonome utøvere. Selv om ingen vil si det høyt, er deprofesjonalisering et nødvendig premiss.

Det retorikken heller ikke sier noe om, er det eksperimentet som dette representerer. Kan rekyleffekten være at velferdsorganisasjonene over tid uthules innenfra?

Det første som må avklares, er grunnlaget for den profesjonelle frustrasjonen. Jeg tror ikke dette er en idealistisk protest. Den profesjonelle protesten handler om noe annet enn at faglige ambisjoner ikke lar seg realisere fullt ut. Jeg tror det er en protest fremført av kyndige håndverkere. Som med sin profesjonelle håndverkskompetanse fortviler over et system som hemmer utføringen av arbeidet på måter som man vet fører til fremgang i de ulike, konkrete situasjoner. De gode faglige vurderingene er blitt sekundære kriterier for arbeidet.

Håndverksanalogien kan konkretiseres videre. En kyndig snekker vet at man ikke fester gips-taket med spiker, men med skruer. Mens få vil betvile snekkerens vurderinger, møter psykologen en rekke hinder i sine håndverksvurderinger. Tid brukes på dokumentasjon fremfor pasientbehandling. Pasienter må skrives ut på tross av at de er langt fra ferdigbehandlede. Både snekkeren og psykologen vet godt hva som skal til for å skape kvalitet i arbeidet, men høres altså ikke på samme måte.

Den profesjonelle protesten er ikke bare legitim, den er helt nødvendig. De profesjonelles oppfatning av kvalitet er kanskje den viktigste parameteren for kvalitet overhodet. Det er gjennom førstehåndserfaringene arbeidet bør legges opp. Dette er dessuten forutsetningen for såkalt dobbelkretslæring i profesjonelle organisasjoner: Førstehåndserfaringene må være utgangspunktet for mål, strategier og virkemidler på overordnet plan.

Den gode snekkeren bør åpenbart protestere mot å feste himlingen med spiker selv om ledelsen av firmaet er tatt over av en leder som ikke kjenner faget, men som har oppdaget at spiker er billigere enn skruer. På samme måte bør også en psykolog protestere mot føringer, instruksjoner eller incitament som undergraver det gode psykologarbeidet. Psykologifagets refleksive kunnskapsbase består av en rekke håndverksmessige vurderinger. Det er disse det må insistes på.

Den største trusselen mot det gode arbeidet for psykologene er kanskje ikke det strukturelle påtrykket om dequalifisering. Den alvorlige trusselen oppstår når profesjonelle begynner å tvile på fundamentet i egen håndverkskunnskap. Selvsagt skal psykologer være refleksive og kritiske til eget fag. Men dette må skilles fra å uthule faget innenfra. En sterk vilje til tilpasning overfor systemet bør frembringe en ryggmargsrefleks også hos psykologene. Faren er at forståelsen av kvalitet over tid kan snike seg ut bakdøren. Kvalitetsforståelse er ikke skrevet i stein. Kvalitet opprettholdes og utvikles gjennom å utforske og bedrive kvalitet. Hva som over tid skjer med kvalitetsforståelsen hvis profesjonelle tilpasser seg et regime som i seg selv er et eksperiment, er et høyst åpent spørsmål. En himling som er festet med spiker, vil med stor sikkerhet falle ned i løpet av få år.

TEKST

Ole Jacob Thomassen, Sosiolog, stipendiat ved Høyskolen i Vestfold, fakultet for helsevitenskap